

Lausunto

13.08.2018

Asia: VN/864/2018

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain ja Vankiterveydenhuollon yksiköstä annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset huomiot

Esityksen tavoitteeksi ilmoitettu pyrkimys vähentää tappoon syyllistyneiden ja väkivalta- ja seksuaalirikosten uusijoiden todennäköisyyttä syyllistyä uusiin väkivaltarikoksiin tehostamalla rangaistusajan suunnitelmallista työskentelyä, vankeusaikana vangin yksilöllisiin tarpeisiin vastaavia toimintoja ja ehdonalaisen vapauden aikana tarjottavia tuki- ja valvontatoimenpiteitä on kannatettava.

Rangaistusajan suunnittelu ja vankeusaikaiset toiminnot

Tuomariliitolla ei ole huomauttamista esitysluonnoksessa lausuttuun rangaistusajan suunnittelusta ja vankeusaikaisten toimintojen sisällöstä ja kehittämisestä.

Väkivaltariskin arviointi ja ehdonalaisen vapauden valvontaan asettaminen

Väkivaltariskin arviointi

Tuomariliitto pitää sinänsä kannatettavana väkivaltariskin arvioinnin tehostamista esitysluonnoksessa tarkoitettujen vankiryhmien kohdalla. Tuomariliitolla ei ole huomautettavaa myöskään siihen, miten tämä tehostaminen ehdotetaan suoritettavaksi, joskin Tuomariliitto suhtautuu jossakin määrin epäillen mahdollisuuksiin ennustaa luotettavasti väkivaltariskiä yksilötasolla. Esimerkiksi Annakaisa Pohjolan vuodelta 2017 olevan väitöskirjatutkimuksen "Vaarallinen rikosentekijä? Tutkimus rikosentekijän vaarallisuuden arvioinnista rikosoikeudellisessa seuraamusjärjestelmässä" mukaan koko rangaistuksensa vankilassa suorittaneiden - erittäin vaarallisiksi arvioitujen - vankien uusimisalttius oli aikavälillä 1.10.2006 - 31.12.2015 ollut vain 31 prosenttia (em. teos s. 388 - 393 ja 397).

Tuomariliitto toteaa kuitenkin, ettei esitysluonnoksessa ole juurikaan perusteltu sitä, miten valittuun uudistuksen kohderyhmän määrittelyyn on päädytty. Arviointi näyttäisi keskeisesti liittyvän siihen, että ehdonalaiseen vapautteen päästettävän vangin valvontaa ehdotetaan esitysluonnoksessa laajennettavaksi taposta ensi kertaa tai aikaisemminkin väkivalta- taikka seksuaalirikoksista vankeusrangaistusta suorittaviin vankeihin niissäkin tapauksissa, joissa näitä ei ole määrättävä valvontaan jonkin muun yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain 70 §:n 1 momentin – jo nykyisin voimassa olevan – kohdan perusteella. Sinänsä arvioinnin tarve ei liene välttämättömässä yhteydessä siihen, lisätäänkö sanottuun momenttiin ehdotettu uusi 5 kohta, vaan arviointia voitaisiin käyttää nykysäännöstenkin mukaan valvontaan ehdonalaisen vapauden koeajaksi määrättävien tällaisten henkilöiden ehdonalaisvalvonnan suunnittelussa.

Esitysluonnoksen perustelujen valossa näyttäisi siltä, että esimerkiksi murhaa ei ole – tapon tapaan – mainittu ehdotetussa 5 momentissa siksi, että elinkautisvankien ehdonalaista vapauttamista koskevan asian käsittelyssä annettavaan Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön lausuntoon on liitettävä arvio vangin riskistä syyllistyä väkivaltarikokseen. Kuitenkaan kaikki murhasta tuomitut eivät suinkaan kärsi elinkautista vankeusrangaistusta, vaan rikoslain 6 luvun 8 §:ssä mainittujen rangaistusasteikon lieventämisperusteiden soveltamistilanteissa rangaistusasteikko on 2 – 12 vuotta vankeutta. Näissä tapauksissa ainakin teoriassa ehdonalaisen vapauden kesto voi jäädä vuoteen tai alle, jolloin ehdonalaiseen vapautteen päästettävä vanki ei tule asetettavaksi valvontaan jo yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain 70 §:n 1 momentin 1 kohdan nojalla. Edellä todetun vuoksi murhasta tuomittujen ja taposta tuomittujen erilainen kohtelu esitysluonnoksessa vaikuttaa tältä osin ristiriitaiselta. Tuomioistuimissa noudatetun rangaistuskäytännön vuoksi on toki lähes pois suljettua, että taposta tai murhasta tuomittava rangaistus voisi rikoslain 6 luvun 8 §:ssä tarkoitetuissa tilanteissakaan jäädä kolmeen vuoteen vankeutta tai alle ja ehdonalaisen vapauden kesto siten jopa vuoteen tai alle.

Tuomariliitto kiinnittää lisäksi huomiota siihen, että rikoslain 21 luvun 1 §:ssä ja 2 §:ssä tarkoitettujen rikosten uhrien henkiin jääminen tai kuolema riippuu varsin usein itse tekoon ja tekijään nähden sattumanvaraisista seikoista. Tähän nähden esitysluonnoksessa olisi toivonut perusteltavan, miksi esitysluonnoksen kohderyhmään ei ole otettu myös murhan tai tapon yrityksestä ensi kertaa vankeusrangaistusta suorittavia vankeja.

Ehdonalaisen vapauden valvonta

Tuomariliitto pitää ehdotettua yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain 70 §:n 1 momentin uutta 5 kohtaa sinänsä kannatettavana. Tuomariliitto kiinnittää kuitenkin rikosten määrittelyn osalta huomiota jo edellä esitettyihin näkökohtiin.

Oikeus terveystietojen saantiin ja niiden luovutus

Tuomariliitolla ei ole huomauttamista esitysluonnoksen mukaisia säännösmuutoksia koskeviin ehdotuksiin näiltä osin.

Muita huomioita

Esitysluonnokseen on ilmeisesti kiireestä johtuen jäänyt eräitä huolimattomuusvirheitä, jotka on syytä korjata lopullisessa hallituksen esityksessä. Esimerkiksi yksityiskohtaisten perustelujen vankiterveydenhuollon yksiköstä annettua lakia koskevan kohdan 1.2 ensimmäinen kappale päättyy kesken jääneeseen virkkeeseen.

Esityksen taloudellisia vaikutuksia koskevassa kohdassa 4.1 esitetyt Rikosseuraamuslaitokselle aiheutuvien lisämenojen yhteismäärää koskevat arviot eivät avaudu lukijalle. Mikäli vuodesta 2020 alkaen aiheutuvien lisämenojen yhteismäärän (1,34 miljoonaa euroa) on tarkoitettu muodostuvan kolmessa edeltävässä kappaleessa esitetyistä luvuista, niin näin ei ole, vaan noiden lukujen summa on 1.303.860 euroa (289.500 + 723.900 + 290.400).

Lausunnon valmistelu

Lausunnon on valmistellut hovioikeudenneuvos Kimmo Vanne. Lausuntoaasiaa on käsitelty sähköpostitse Tuomariliiton oikeuspoliittisessa valiokunnassa ja hallituksessa.

Vanne Kimmo
Suomen tuomariliitto - Finlands domareförbund ry